

Musikakogu lugu

TÜR fonoteek 30

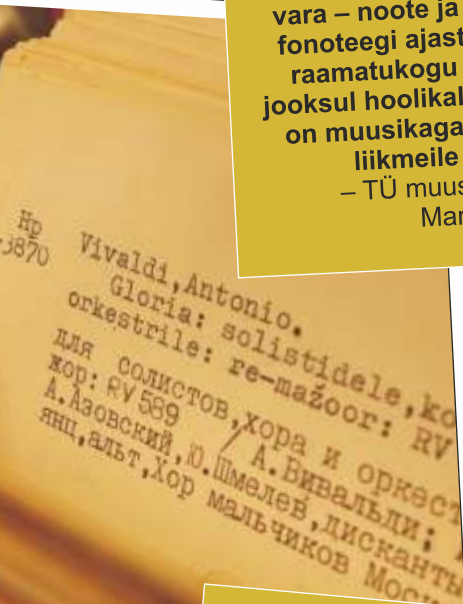

„Just TÜR fonoteegist sai alguse mind tänapäevani saatev melomaania. Üleüldse on raamatukogu fonoteegi rolli Eesti alternatiivmuusika arengus tänamatult vähe teadvustatud.“

– TÜ etnoloogiadoktor
Aimar Ventsel

„Tartu Ülikoolis on muusikat õpitud ja musitseeritud alates ülikooli asutamisest. Seepärast on loomulik, et ülikooli raamatukokku on kõigil aegadel talletatud vastavat kirjavara – noote ja muusikaraamatuid, fonoteegi ajastul ka heliplaate. TÜ raamatukogu fonoteegi 30 aasta jooksul hoolikalt koostatud infokogu on muusikaga tegelevaile ülikooli liikmeile asendamat.“

– TÜ muusikateooria lektor
Mart Jaanson

„Muusikaraamatukoguhoidja tunneb vaieldamatult oma plaate paremini ja põhjalikumalt kui harilik raamatukoguhoidja oma raamatuid. Sest muusikat ei piira keel.“

– TÜR fonoteegi kuld klient
Peeter Volkonski

↑ Nõukogudeaegseid unukume:
„Sooku(i)vatajate laul“ Georgi(!) Otsa esituses

„Rahvusvahelise doktoriõppe
külalisüliõpilasena veetsin oma
päevi varakambris, mil nimeks
fonoteek – see on Tartu Ülikooli
Raamatukogu muusikakogu.
Peale erinevates muusikastiilides
ekslemist avastasin end nautimas
india muusika rikkust. Tänu
professionaalsete töötajate
soojale toetusele tundsin end kui
kodus. Ma ei unusta kunagi Tartu
Ülikooli Raamatukogu fonoteeki,
seda hubast salajast aardelaegast
raamatukogu sees!“

– Türgi muusikateadlane
Talat Alkan

„Kui natuke üldistada ja lihtsustada,
siis võib muusika olla korraga kaht
erinevat asja. Esiteks võib ta olla
informatsioon. Sel juhul saab teda
ajas ja ruumis fikseerida ja mõõta,
kokku pakkida, turule viia jne. Teisel
juhul võib ta olla sündmus, suhe
inimeste vahel, helides kõlav „elu
ise“, kui soovite. Ja asi pole selle
kahe aspekti lihtsaks erinevuses, vaid
mõneti lausa konfliktis. Muusika kui
infoühik on tänases maailmas üha
enam eraldatud avalikust ruumist –
sul on sinu arvuti ja sinu oma iPod,
teistel on omad masinad ja neis
omad kõlakollektsioonid ning just
nimelt toda sündmust siit kujuneda ei
pruugi. Kusagil selles maailmas on
ka raamatukogud ja võimalik, et
nende roll tulevikus on omal moel
mainitud kaht poolust liitev ja lepitav.
Ühtpidi koguvad nemadki lihtsalt
informatsiooni, võtavad arvele ja
säilitavad. Teisalt on tegemist ikkagi
avaliku ruumiga ning vahest selles
mõttes kujutan ma ette raamatukogu
tähendust kunagi tulevikus küllap
avaramanagi kui ta seda praegu on –
just nimelt avalikke sündmusi siduva,
inimeste avalikku elu ühendava
institutsioonina.“

– TLÜ kultuuriteooria õppejõud
Tõnis Kahu

Läbi aegade on muusikal – algul käsikirjas, hiljem trükitud kujul – olnud kindel koht raamatukogu-maailmas. Ka heliplaat, millel vanust veidi üle sajandi, on leidnud endale riulitel trükistega võrdväärse koha. Aja jooksul on lisandunud helilindid, kassetid, CD-d, DVD-d ja internetis kuulatav muusika. Formaadid muutuvad, muusika jääb.

Muusikaraamatukogude ülesandeks on muusikat vahendada: tutvustada, kirjeldada ning kasutajale mugavalt ja kiirelt kätte leida. Muusikakogusid üle ilma esindab 1951. aastal asutatud *International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres* (IAML) – ülemaailmne muusikakogude ühendus, millel üle 2000 liikme 45 riigis. IAMLi eesmärgiks on tugevdada rahvusvahelist koostööd ja olla toeks muusikakogude igakülgele edenemisele. Ühendusega on liitunud raamatukogud, arhiivid, audio- ja videokogud, muusikateadlased, -kirjastajad ja -vahendajad. Eesti muusikakogude ühistöö algas kohe peale iseseisvuse taastamist. 1991. aastal loodud Eesti Muusikakogude Ühenduse (EMKÜ) üheks asutajaliikmeks oli ka Tartu Ülikooli Raamatukogu ning 1992. aastal võeti kõik EMKÜ liikmed vastu IAMLi.

Tartu Ülikoolis on muusikal ajaloolised traditsioonid. Ülikooli juurde loodi muusikaelu korraldamiseks varakult muusikadirektori ametikoht. Tartus toimis see lühikest aega juba *Academia Gustavo-Carolina* ajal 1690. aastatel ja 19. sajandil jätkus töö ka taasavatud

Tartu keiserlikus ülikoolis, kus 1807. aastal astus esimese muusikadirektorina ametisse Heinrich Wilhelm Fricke. Muusika kuulus ülikoolis õpetatavate „kunstide“ hulka ja muusikadirektorid andsid vaba-
tahtlikele üliõpilastele muusikatunde. Raamatukogu direktori Karl Morgensterni tööga sai raamatukogust kogu provintsi kultuurielu mõjutaja. Süstemaatilise ja järjekindla valiku kaudu õnnestus Morgensternil kujundada raamatukogust harmooniline tervik, kus oli teaduste alal esindatud kõik põhjanev ja väärtuslik.

TÜ Raamatukogus säilitatavad vanimad pärgamendi-fragmendid käsikirjaliste nootidega pärinevad 13.-15. sajandist. Tegemist on saksa, rootsi, itaalia ja kohalikku päritolu liturgiliste noodikäsikirjadega, nagu antifooneid, graduaalid, missaalid jm. Raamatukogu eri kogudes leidub lauluraamatuid, noote, laulikuid ja muusikakirjandust. Heliplaatideni jõudmine võttis aga aega – esimene vinüülplaat osteti siis veel Toomel paiknenud raamatukokku alles 1976. aastal, sajand peale fonograafi leiutamist. Kui algus oli tehtud, hakkas plaadikogu tasapisi täienema ja 1983. aastaks oli plaate juba 1056 (u 600 nimetust). Selleks, et järjest kasvavat heliplaatide hulka korrastada, kataloogida, muusikaga sisuliselt ja järjepidevalt tegeleda ning huvilisi nõustada, loodi TÜ Raamatukokku mais 1983 vastav üksus – fonoteek.

Fonoteegi ajalugu

1983

3. mail 1983 alustas raamatukogus tegevust uus osakond – raamatukogutehnika osakond, mille peamiseks ülesandeks oli „raamatukogutöö automatiseerimise ja mehhaniseerimise küsimuste väljaselgitamine“ ning igakülgne tehniline abi. Raamatukogu tehnilise toega oli seni tegeleenud ülikooli vastav allüksus, kuid 1980. aastal valminud uus maja vajas oma meeskonda.

Toonane direktor Laine Peep oli veendunud, et ühes korralikus raamatukogus peab kindlasti olema fonoteek, sest vaid mitmekülgne haridus annab tõelise harituse. Nii loodi raamatukogutehnika osakonna sees kolm „gruppi“: fonoteegi grupp, andmetöötamise grupp (tulevane IT) ja orgtehnika grupp (kogu maja aparatuuri korrashoid). Fonoteegi loomine oli sel ajal üsna ebaharilik, traditsioonide vastane samm, sest ühegi Nõukogude Liidu ülikooli raamatukogu ei keskendunud muusikale ega muusikasalvestiste kogumisele. Fonoteegid olid olemas vaid konservatooriumidel või heliarhiividel.

Esialgu koosnes fonoteegi grupp ühest töötajast, kelle ametinimetuseks oli „kõrgema kvalifikatsiooniga tööline-fonoteegihoidja“. Tore nimi, fonoteegihoidja, mis kujunenud raamatukoguhoidja analoogia alusel, näitab kõige paremini selle töö sisu: kogu ülesehitamist ja selle hoidmist. Fonoteegi tegevuspõhimõtted pandi kirja 24. septembril 1983 esimeses dokumendis „Töö heliplaatide, -lintide ja -kassettidega“.

Fonoteek sai oma toa, kuhu hakati koonnada helisalvestisi kogu majast: keeleõppematerjale, nendega kaasnevaid õpikuid, heliplaate jm. Kabiinidesse paigaldati uus heliaparatuur, vana tehnika (monogrammfonid jm) asendati. Keeleõppematerjalidest tehti laenutamiseks kasutuskooptid.

Aruanne 1983:

„Fonoteegi helisalvestisi, eriti keeleõppematerjale, ja seega ka helitehnikat, kasutatakse intensiivselt. Kuna olemasoleva helitehnika kvaliteet on ebarahuldav ja aparaatide hulk ebapiisav, ja kuna neid kasutatakse intensiivselt, on nad korduvalt remonditud, kohandatud, ümberehitatud jne.“

Helisalvestiste komplekteerimine.

1. Komplekteerimise allikad
 - 1.1. Ostud kauplustest, beasist
 - 1.2. Kodu- ja välismaine vahetus
 - 1.3. Annetused
 - 1.4. Lõuendused meie raamatukogule mittekuluvatest salvestistest

KIRJUTAN
TRÜ TR direktor... L. Peep
"24." 1983.

TÖÖ HELIPLAATIDE, -LINTIDE JA
-KASSETTIDEGA

Fonoteek avati lugejatele 1. detsembril 1983. Fonoteegi tööruum oli üksiti ka laenutuspunkt. Muusikat sai kuulata ja keeli õppida individuaalkabiinides. Tolle aja kohta üsna korraliku helitehnikaga sisustati kuus kabiini.

Aruanne 1983: „Fonoteegi kompleksse organiseerimise alustamisega on näha lahendust, mis aitab helisalvestiste kiiremat toimetamist lugejateni.“

1983. aastast hakkas osakond vastutama ka muusikalise tausta eest raamatukogu kohvikus.

Aruanne 1983: „Kohvikule on nüüd tagatud pidevalt kvaliteetne muusika (ja seda kõike korraliku materiaalse baasi puudumisel!). Muusikat antakse osakonna ruumist esmaspäevast reedeni kl 10-21 ja laupäeval 10-17. Osakonna töötajad töötavad selleks erigraafiku alusel.“

See tähtsusetuna näiv fakt on mõjutanud paljusid tudengeid. Omal ajal käidi raamatukogu kohvikus sageli just muusika pärast, sest seal võis kuulda fonoteegi töötajate ja nende sõprade erakogudes leiduvaid haruldasi „vaenulike“ kapitalismimaade salvestusi.

→ TÜ Raamatukogu esimene heliplaat

I. Üldkatted ja põhilisused

1. Fonoteek kuulub ERM TE raamatukogutehnika osakonna koosseisu ja allub osakonnajuhatajale.
2. Fonoteeki koostatakse fono-, video- ja filmimaterjaleid (k.a. raamatud ja perioodilised väljaanded, mille komplekti kuulub audio-visualiseid materjale). Vt. "Tõu helisalvestistega", kirjut. 23.09.83.
3. Fonoteegi töötajad komplekteerivad, võtavad, fondeerivad, laenuvad koostööd õppel ja audiovisualiseid materjale.

1984

1984. aasta alguses oli fonoteegis 159, aasta lõpuks 587 nime-
tust heliplaate, juurdekasv oli
seega 428. Heliplaate laenu-
tati aastast 2771 korral (230 lae-
nutust kuus). Olemasolevat 71
keelekomplekti laenu-
tati 1230 korral (üle 100 korra kuus). Õppi-
da sai 11 erinevat keelt. Kuna
materjale ei jagunud kõigile
soovijatele, viidi eriti nõutavate
keelekomplektide kasutamiseks
sisse graafik.

1984. aastal täienes fonoteegi
grupp teise töötajaga – vanem-
redaktori kohal asus tööle muusi-
karaamatukogu kogemustega
fonoteegihoidja-kataloogija.

1985

Tööplaan 1985:

„Kuna osakonna
perspektiivplaanis on
mikroarvutite
kasutuselevõtmine
raamatukogutööde
automatiseerimisel, on
kavas uurida
helisalvestiste fondi
masinkataloogimise
võimalusi.“

Aruanne 1984:

„Alustati fonoteegi
kompleksseks tööks
reorganiseerimist, mille
käigus on ette näha kõik
fonoteegi materjalidega
seotud tööd komplekteeri-
misest kuni laenu-
tamiseni
lugejatele. Selline lähene-
mine on uus meie raamatu-
kogu ajaloos, protsess on
mitmekülgne, pikaajaline ja
jätkub aastateks.“

Tööplaan 1985: „Korraldada fonoteegitöö
komplekselt, st komplekteerida, kataloogida ja
laenu-
tada helisalvestisi, anda lugejatele
konsultatsioone, propageerida kogu ja uurida
võimalusi õppeotstarbeliste videosalvestiste
komplekteerimiseks. Moodustada fonoteegi
käsikogu, mis hõlmaks muusikaraamatukogundust,
helisalvestiste kogumist, hooldamist ja säilitamist
puudutavat kirjandust. Samuti oleks mõttekas
koondada fonoteeki muusikahuviliste lugejate
paremaks teenindamiseks suurem osa
muusikakirjandust.“

1985. aasta suvel sai fonoteek suuremad ruumid.
Tunduvalt paranesid töötingimused ja tekkis
võimalus heliplaatide paremaks paigutamiseks ja
muusikakirjanduse eksponeerimiseks. Metoodika-
nõukogus algasid arutelud muusikakirjanduse
toomiseks fonoteeki. Muusika ühte saali koon-
damise kohta tegi direktiooni esindaja aruande
servale märkuse „Ei vist...“, mis näitab taas, kui
raske oli ülikooli raamatukogul harjuda mõttega, et
muusika on väärt eraldi esiletõstmist.

← Fonoteegihoidja Ruta Mutso fonoteegi tööruumis

1985. aastal võeti vastu fonoteegi põhimäärus. Koosseisus oli juba neli töötajat: fonoteegihoidja, kaks kataloogijat ja osakoormusega komplekteerija. 1985. aastal komplekteeriti 1813 heliplaati (870 nime-tust) hinnaga 3877 rubla ja 50 kopikat.

Aruanne 1985: „Seni oleme saanud heliplaate Tartu KV kauplusest „Heliplaadid“ (Dünamo filiaal 119) limiidivabalt. Tallinna KV eraldas meile kauplusest „Heli“ limiiti poolaastaks 500 rubla. Kuna iga kuu lõpul tekkis raskusi limiidi kulutamisega (eraldati liiga hilja), otsustasime hakata limiiti taotlema kvartalite kaupa (a 250.-). Uus süsteem võimaldab paindlikumalt suhelda kauplusega. 1985. aastal lõime suhted Leningradi kauplusega „Rapsoodia“, kust väljavalitud heliplaadid saadetakse raamatukogule lunasaadetistena.“

Aruanne 1985: „Aasta jooksul on lindistatud kohvikumuusikat 95 tundi. Pidevalt on välja pandud heliplaatide näitusi (aasta jooksul 40), neist 5 temaatilist (Bach, Händel, džässmuusika, vanamuusika, Gilels), 31 uudiste näitust ja 4 ununenud plaatide näitust. Fonoteegi materjalide tutvustamiseks korraldati kolm muusikaüritust (F. Chopin 175, J. S. Bach 300 ja H. Schütz 400) koostöös ideelise kasvatustöö osakonnaga.“

Alates 1985. aastast sai fonoteegist oma-laadne raamatukogu mudel raamatukogu sees – kõik tööprotsessid komplekteerimisest laenutamiseni toimusid samas osakonnas.

Korraldati ümber helisalvestiste kataloogid ja alustati põhjalikuma, analüütilise kirjeldamisega, millega oluliselt suurenes töömaht.

1986

24. juulil kinnitas TÜR metoodikanõukogu „Muusikatrükiste kogu juhendi“, mis oli sisuliselt aluseks muusikaosakonna tekkimisele. Muusikakirjandust ja noote sai hakata koondama fonoteeki. Praktilist tegutsemist pärssis esialgu ruumipuudus.

1987

1987. aasta aruandes kurtis toonane osakonnajuhataja: „Omaette probleemiks on lugejate käitumine kabiinides. On sagenenud helitehnika rikku-mise juhtumid. Peab tõhustama kontrolli kabiinide kasutajate üle. /.../ Probleemi lahendaks kogu lae-nutustegevuse ületoomine fonoteeki, kuid see eel-dab kahe laenutaja koha juurdesaamist fonoteeki.“

Raamatukogutehnika osakonnast eraldunud andmetöötlaste grupp sai omaette osakonnaks, mis hakkas aktiivselt ette valmistama raamatukogu automatiseerimist. Osakonna töö viljana hakkas TÜR esimesena Eesti raamatukogudest kasutama e-kataloogi (Ingrid), mille sünnini jäi veel seitse aastat.

1988

Septembrist tuli fonoteeki tööle konservatooriumiharidusega muusikateadlane, kes hakkas süstemaatiliselt tegelema noodikoguga ja looma nootide ühendkataloogi.

Lisaks aktiivses kasutuses olnud inglise, saksa, prantsuse jt Euroopa keelte õppekomplektidele hangiti ka hiina keele komplekt koos helisalvestistega.

Tööd halvas paljundusmasinate vähene võimsus ja pidevad rikked – paljundamist vajavad kataloogikaardid kuhjusid ja kataloogide täiendamine aeglustus.

← Remondiks „konserveeritud“ fonoteek 2012. aastal

1989

Jätкус pidev mure tehnikaga.

Tööplaan 1989: „Senini oleme otnud kodumaist helitehnikat, mis on kehva kvaliteediga ja amortiseerub kiiresti. Selle asemel, et igal aastal osta uusi ja kulutada tuhandeid rublasid, on otstarbekas osta korralikku välismaist helitehnikat, mille kestvuseks loetakse 5-10 aastat. Ka on vaja osta lasergrammofone ja digitaalmagnetofone. Läänemaades antakse helisalvestistest suurem osa (ca 60%) välja laserheliplaatidel. Selleks kõigeks vajab raamatukogu senisest suuremaid summasid: 125 000-150 000 rbl.“

Korralik tehnika jõudis fonoteeki kümme aastat hiljem.

Tööplaan 1989: „Osakonna üheks uuelaadseks tööks muutub õppe-, teadus- ja kultuurialaste videofilmide komplekteerimine. Läänemaades kasutatakse neid laialdaselt, eriti kõrgkoolides iseseisvaks tööks. NSVL-is neid paraku ei toodeta. Välismaalt nende muretsemiseks on takistuseks vähene valuuta. Mõningal määral leidub lahendus välisvahetusega, kooperatiivide kaudu ostmises, üksikisikute poolt sissetoodud filmide kopeerimises ja välismaa organisatsioonide/eraisikute kingitustes. Ülikool aga peab selleks sihikindlalt eraldama valuutat vähemalt u 5000 USD.“

Filmide komplekteerimine algas alles 2006. aastal.

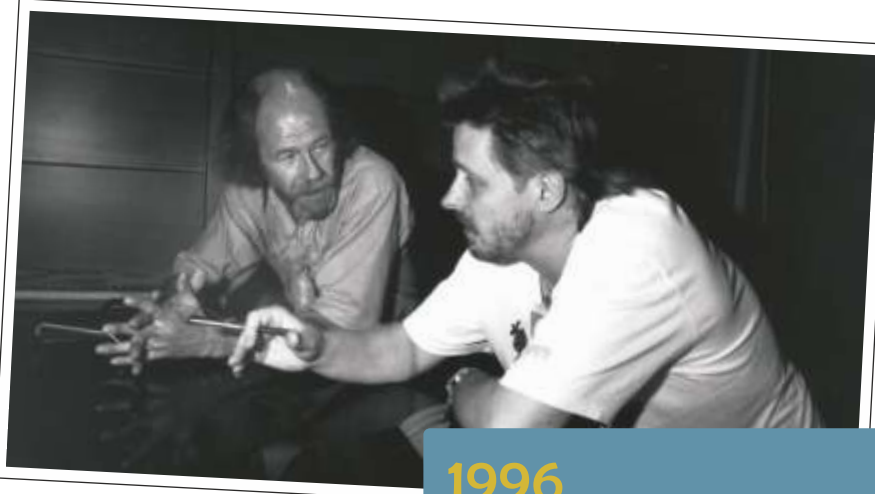
1990

25. augustil 1990 sai fonoteegist iseseisev struktuuriüksus, mille ülesandeks oli mitmekülgse muusikavalikuga kogu loomine ja selle vahendamine huvilistele. Raamatukogutehnika osakond lagunes.

Fonoteeki jõudis esimene CD, Ameerika spinto-soprani Susan Dunni plaat, mis kannab pühendust *For the people of Tartu*. CD annetas tollane raamatukogu direktor Laine Peep.

- 1991** Asutati Eesti Muusikakogude Ühendus, TÜ Raamatukogu oli üks asutajaliikmetest.
- 1992** Raamatukogu astus IAMLi liikmeks. Tutvuti Soome muusikaraamatukogudega.
- 1993** Fonoteegi töötaja osales esmakordselt IAMLi konverentsil.

← Fonoteegihoidja Avo Kartul ja Soome kolleeg Heikki Poroila Balti- ja Põhjamaade muusikaraamatukogude konverentsil Tallinnas

1994

Algas süsteemne töö Eesti heliplaatide arhiivkoguga, eesmärgiks sõjajärgsete Eesti heliplaatide täieliku kogu loomine.

Aasta algusest oli fonoteek avatud ka pühapäeviti. Küllastatavus suurenes. Kuulajate kasutuses oli 12 kabiini, mille helitehnika oli aga moraalselt ja füüsiliselt vananenud.

1995

Tänu suurematele ostusummadele (88 450.- kr.) toimus fonoteegi komplekteerimises oluline nihe paremuse poole. Alustati eelnevatel aastatel tekkinud lünkade täitmist. Fonoteegis töötas viis inimest.

1996

Helisalvestisi osteti peamiselt vahendusfirmade, vähem kaupluste kaudu. Korralik eelarve võimaldas enam kui kahekordistada CD-de hulka. Aasta jooksul komplekteeriti arvestataval määral varem raamatukogus peaaegu puudunud keskaja muusikat, barokkoopereid ja suurvorme ning nüüdis heliloomingut (1427 nimetust 235 400.- krooni eest).

Aasta lõpul võeti vastu otsus avada fonoteegi lugemissaal, et oluliselt parandada lugejateenindust.

1997

Jõustus Sundeksemplari seadus, mis lubas fonoteegile ühe eksemplari igast Eestis avaldatavast auvisest.

Seoses Eesti Muusikaakadeemia Tartu filiaali loomisega sõlmiti leping, mille alusel filiaali üliõpilased said raamatukogus kuulata õppekavas olevaid teoseid. Omalt poolt toetas Muusikaakadeemia fonoteeki tehnikaga, aidates sisustada ühe kuulamiskoha.

2003

IAMLi aastakonverentsi korraldamine Tallinnas: kolm fonoteegi töötajat korraldustoimkonnas, ühelt ettekanne.

Ülikooli arvutivõrgus sai e-kujul kättesaadavaks muusikaentsüklopeedia *Grove Music Online*.

2004

Arvo Pärt kinkis fonoteegile 31 CD-plaati oma tööde salvestistega.

↓ Raamatukogu vana kohvik, fonoteegi tulevane kodu

2005

Koostati projekt „Tartu Ülikooli audio- ja videoarhiivi süstematiseerimine, digiteerimine ja avamine elektroonilises andmebaasis“. Selle raames inventeeriti ülikooli eri hoonetes paiknev filmikogu, koostati kord sellega toimetamiseks ja asuti unikaalseid originaale spetsiaal-seid säilitustingimusi omavale Eesti Filmiarhiivile üle andma. Koopiad talletati lugejateeninduse eesmärgil fonoteegis.

2006

Otsustati alustada dokumentaal- ja muusikafilmi komplekteerimist. Jätkati Tartu Ülikooli vana filmikogu süstematiseerimist ja selle ülemist Eesti Filmiarhiivile. Seal digiteeritud filmid paigutati fonoteegi filmikogusse, anoteeriti ja kirjeldati elektronkataloogis. Eesti

Filmiarhiivilt saadi ka filmide annotatsioonid. Serveris asuvad striimivad failid lingiti e-kataloogi kirjetega.

Algas projekt „Eesti ajaloolised muusikakogud: Tartu Ülikooli muusikatrükiste ja käsikirjade uurimine, kirjeldamine ja tutvustamine“, mille käigus kirjeldati suur osa noodikogust.

2007

Uue andmebaasina sai TÜ arvutivõrgus kättesaadavaks *Naxos Music Library* – ammendamatu muusikallikas, mis sisaldab ligi 84 000 CD-d, 700 ooperi libreto, 40 000 helilooja ja interpreedi elulugu jne.

Algasid raamatukogu renoveerimiskava arutelud. Fonoteegile nähti ette uus, senisest suurem ruum endises kohvikus ja selle esises fuajees, et juurutada avariilid, mida lugejad pikisilmi ootavad. Selle eelduseks on RFID-tehnoloogial põhinevale turvasüsteemile üleminek raamatukogus.

2008

Fonoteek sai 25-aastaseks.

Keeleõppematerjalid koliti fonoteegist ära, sest salvestiste kasutaja ei vajanud enam tehnilisi abivahendeid ega töötaja vahendamist. Tehnika oli kasutajal juba endal sülearvutina olemas. Keeleõpik koos helikandjaga leidis loogilise koha keeleteaduse avariilülil.

2009

27. jaanuarist 2009 nimetati muusika- ja keeleõppekeskus taas fonoteegiks. Töötajaid oli kolm.

Märtsis algas uus etapp fonoteegi töös: alustati CD-plaatide elektroonilist kojulaenutamist.

Hangiti säilitustingimustele vastavad metallkapid arhiiveksemplaride säilitamiseks.

Tänu keeleõppematerjalide alt vabanenud ruumile oli võimalik asuda täitma ammust unistust: luua nootide avakogu.

2010

Tartu Vanamuusika Festivalil esinenud prantsuse vanamuusik Gérard Zuchetto külastas koos *Troubadours Art Ensemble*'i liikmetega fonoteeki ning kinkis mitmeid plaate ja raamatuid, sh täieliku trubaduuri laulu antoloogiat.

2011

Lõpetati nootide retrokataloogimine – kõik noodid jõudsid e-kataloogi ESTER.

2012

Fonoteegi igapäevaseks info- ja suhtluskanaliks, uudiste ja teadete jagamise kohaks sai Facebook: facebook.com/fonoteek.

Fonoteegirahvas lõi kaasa 340 osavõtjaga teadusraamatukogude konverentsi LIBER korraldamisel – nii muusikalise eeskava kokkuseadmisel kui esinejana.

2013

Fonoteek tutvustas oma kogusid ööraamatukogu raames elava ja salvestatud muusikaga.

3. mai – fonoteek 30!

↑ Ööraamatukogu: fonoteegihoidja Andres Roots ja TÜ doktorant Martin Eessalu

← Troubadours Art Ensemble fonoteegis

Komplekterimine

Helisalvestiste komplekteerimine algas vinüülplaatidest, mille ostmiseks tuli Eestis taotleda kaubandusvalitsuse „limiiti“. Moskvast ja Leningradist piiranguid ei olnud, mistõttu suurem osa plaate ostetigi Moskva Helioloogate Liidu salong-kauplusest *Sovetskaja Muzõka*.

Vastavalt helikandjate formaadilistele muutustele asendusid vinüülpaadid, kassetid ja linnid CD-de ja DVD-dega. E-maailma edenedes hangiti juurdepääs *Naxos Music Library* ja *Grove'i* andmebaasidele.

Komplekteerimisel lähtutakse eelkõige Tartu Ülikooli õppe- ja teadustöö vajadustest (kunstide osakond, musikoloogia, antropoloogia, rahvaluule jt erialad; dokumentaalfilme komplekteeritakse erinevate teaduskondade õppetöö toetuseks). Püütakse hankida eri maade teaduslikke rahvamuusika heliantoloogiad ja heliloojate kogutud teoseid.

Erialade interdistsiplinaarsemaks muutumisel, kunsti- ja teadusalade põimumisel on muusika- ja filmikoogu olemasolu ülikooli

14.01.85

Москва

фирменный магазин "Мо

Научная библиотека Тартуского государственного университета просит нас продать грампластины по переводу за 1000 руб.

Наш р/с 61121853 в Тартуском отд. Госбанка г.Тарту
Наш адрес : СССР, 202400, Тарту, ул.Струве, 1.

Директор ИБ ТГУ

Гл. бухгалтер ТГУ

M. Pöpp

З.Фигук

Humantekampine nr. 10
Tallinn, Toomali 5

belum selesai untuk pemeriksaan. Maka s/a Hilgipon
Tertu akan datang on 04/02/2003.

not in strict

www.gesamthaupt.de

Kathal

Functio in holocentrisal rubra-
clausulae sing. term. munda. Insti-
tut. Vöge. Vögel. Vögel. Vögel. Vögel.
Vögel. Vögel. Vögel. Vögel. Vögel.
Vögel. Vögel. Vögel. Vögel. Vögel.

Põhiteadmiste kataloogid (alalisuutlusest
 ja suutemääratustest) annavad kataloogid
 üldiselt. Nende alla võiks teha teadlaste
 teaduste, teadustööde ja -teaduste
 teadustöödele (nii teaduste kui
 teadustöödele).

Heliploante laamutatakse individuaalselt küttes tammika. Enne laamutamist asetatakse need sõnni. Kui heliploantid on alla oksendajad. Laamutamise ajavahemik on 10 päeva.

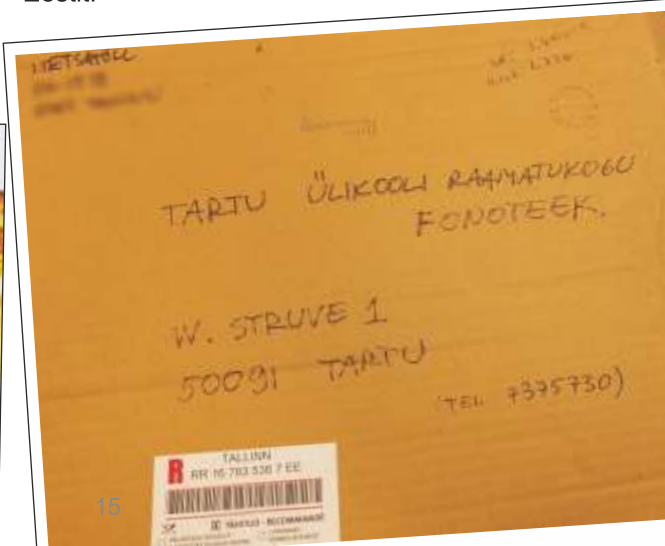
liikmetele oluline. Ühtlasi on see heaks eelduseks muusika kraadiõppe loomisele Tartu Ülikoolis. Fonoteegi üheks ülesandeks on ka lugejate üld-kultuuriliste huvide tagamine, tehes kättesaadavaks eri muusikažanrite klassika.

Mitmekülgse kogu loomise eesmärgil on hangitud kõiki muusika valdkondi: klassikat, pärimusmuusikat, džässi, rocki jne. Eelistatult on kogutud pärimusmuusikat, idamaade klassikalist ja vanamuusikat. Paraku ei sobinud just need muusika-valdkonnad (eriti vanamuusika) kokku nõukogude kultuuripoliitika prioriteetidega. Peale Eesti taasiseseisvumist on suuresti õnnestunud täita varasemad, osalt poliitilistel põhjustel tekkinud lüngad komplekteerimises.

Fonoteeki võib pidada väikeseks raamatukogu mudeliks, kus tegeldakse kõigi raamatukogutöödega. Iga fonoteegi töötaja on ühtlasi komplekteerija, kataloogija, märksõnastaja-liigitaja, väljaannete vormistaja, laenutaja, konsultant ja erialareferent. Lisaks tuleb kogud säilituspõhimõtetest lähtudes korras hoida. Fonoteegi üheks kohustuseks on ka töö Eestis välja antud heli- ja videosalvestiste ning nootide suundeksemplaridega. Samuti püütakse kokku koguda maailmas avaldatud eestlaste töid, sest paljud tuntumad eesti heliloojad avaldavad oma teoseid vaid väljaspool Eestit.

Fonoteegi kogud

2013. aasta aprilli seisuga on fonoteegi heli- ja videosalvestiste kogus vinüülplaate 5560 eri nimetust, helikassette 1144, VHS-e 350, CD-sid 16 327 ja DVD-sid 1427. Heli- ja videosalvestiste koguhulk on üle 40 000 eksemplari. Alates 1997. aastast sundeksempclarina laekunud Eesti auvistest on moodustatud omaette arhiivkogu, mille suuruseks on 3757 CD-plaati.

Heli- ja videosalvestiste kogus on esindatud kõik muusikavaldkonnad, sealhulgas eesti muusika ja eesti esitajatega salvestised, aga ka välismaised dokumentaal-, muusika- ja mängufilmid. Arhiivist võib leida TÜ multimeedia osakonnas salvestatud ülikooliga seotud materjale ning nii Tartu Ülikoolis kui Nõukogude Liidus loodud õppefilme, samuti unikaalseid annetusi, näiteks Irmgard ja Bengt von zur Mühleni 1999. aastal TÜ-le annetatud dokumentaalset filmimaterjali Eesti lähiajalooost. Fonoteegis säilitatakse DVD-del ka raamatukogu Utlib-teatri näitetrupi ajaloolisi ülesastumisi.

Noodikogu

Noodikogu moodustati 1958. aastal Tartu Ülikooli Akadeemilise Lauuluingu (*Akademischer Gesangverein*) noodikogu baasil. Järgnevalt liideti noodikogusse 1940. aastatest alates eri teid pidi raamatukokku saanud noodid. Kogu täieneb põhiliselt ostenud Eesti nootide, Eesti autorite välismaal ilmunud nootide ning annetuste varal. Peale noodikogu leidub nooditrükiseid (sh laulikuid) ja -käsikirju ka teistes kogudes: võõrkeelse raamatu, *Estica* ja eestikeelse kirjanduse kogus, memoriaalkogudes, isikuarhiivides ning käsikirjade kogus. Alates 1997. aastast sundeksempclarina laekunud Eesti nooditrükistest on moodustatud omaette arhiivkogu.

Töötajad

Fonoteegi 30-aastase ajaloo jooksul on osakonnas töötanud 20 inimest. Üheaegselt on fonoteegi koosseisus olnud 1-6 töötajat. Hetkel töötab fonoteegis kolm muusikaraamatukoguhoidjat, keda võib varasema eeskujul ka fonoteegihoidjateks nimetada.

↑ Eesti muusikaraamatukoguhoidjad Tallinna IAMLi
← Fonoteegihoidja Svea Pärismägi Rumesseni juubelinäitust avamas

Rahvus- vaheline koostöö

Fonoteegi töö on tihedalt seotud EMKÜ ja selle kaudu ka IAMLi tegevusega. Osaletakse IAMLi aastakonverentsidel, aktiivne erialane arutelu toimub nii EMKÜ kui ka IAMLi meililistis. TÜ fonoteek on kogu EMKÜ eksisteerimise jooksul olnud esindatud EMKÜ juhatuses. Igal aastal korraldatakse EMKÜ raames erialaseid koolitusi ning võetakse neist osa.

Fonoteek osales aktiivselt 2003. aastal Tallinnas peetud IAMLi aastakonverentsi korraldamisel ning oli tegev ka 2013. aastal Tartus toimunud LIBERI konverentsi läbiviimisel.

„Aastate jooksul on mul olnud suur õnn kohtuda paljude muusika-
raamatukogu-

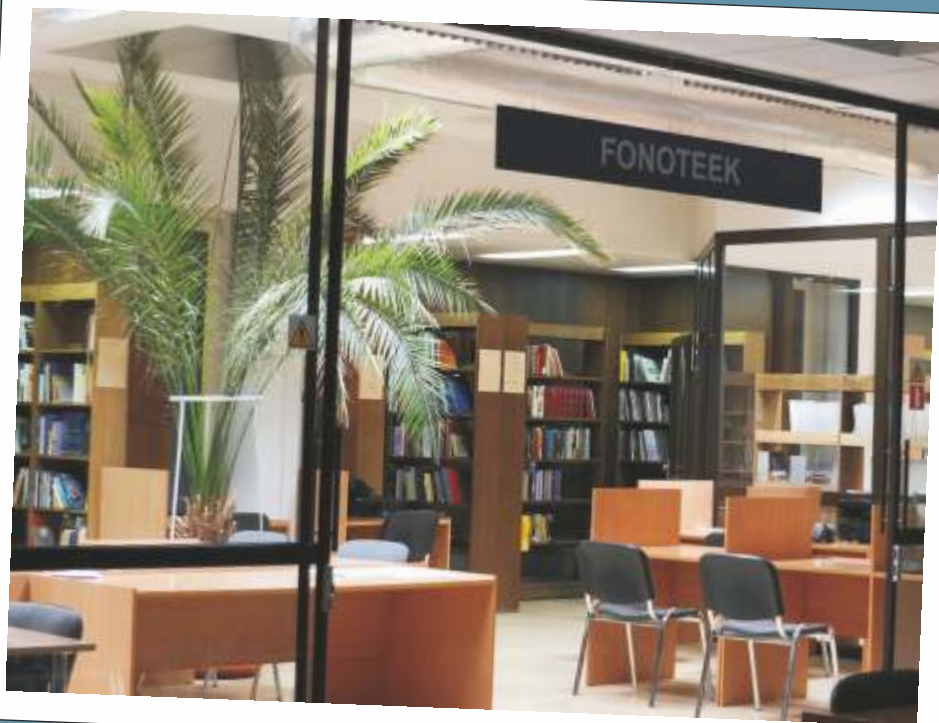

hoidjatega, kelle entusiastlik huvi ja armastus muusika vastu väljendub erakordses pühendumises ja soovis oma eriala propageerida. Mul on vedanud, sest olen saanud külastada raamatukogusid kõigil viiel mandril. Alati olen imetlenud, millise pühendumusega raamatukoguhoidjad oma tööd teevad, kui oluline on neile suhtlemine oma kasutajatega. Enamasti on raamatukoguhoidjad erakordsete teadmiste ja laia silmaringiga ning haruldaselt vaimukad inimesed.“

– IAMLi endine president
Pamela Thompson

Kronoloogia

- 1958 TÜ Raamatukogus moodustatakse eraldiseisev noodikogu
- 1976 esimene vinüülplaat TÜ Raamatukogus
- 1983 raamatukogutehnika osakonna ja selle sees fonoteegi asutamine
- 1983 fonoteek avatakse lugejatele, algab laenutamine oma ruumis
- 1984 fonoteegis kaks töötajat, kataloogimise algus
- 1985 fonoteek on raamatukogus esimene kogu, mille komplekteerimine, kataloogimine ja lugejateenindus toimub ühes osakonnas
- 1985 uus laenutus-tööruum ja neli töötajat
- 1985 fonoteegi põhimääruse kinnitamine
- 1986 meetodikanõukogus kinnitatakse „Muusikatrükiste kogu juhend“
- 1987 raamatukogutehnika osakonnast eraldub andmetöötlusosakond
- 1990 fonoteegi sektorist saab iseseisev üksus
- 1990 esimene CD fonoteegi kogus
- 1991 Eesti Muusikakogude Ühenduse (EMKÜ) asutamine, TÜR on asutajaliige
- 1992 TÜR astub koos teiste EMKÜ raamatukogudega IAMLi liikmeks
- 1997 Sundeksemplariseaduse vastuvõtmine: fonoteek hakkab saama igast Eestis ilmuvast auvisest sundeksemplari
- 1998 IAMLi president Veslemöy Heintz külastab TÜR fonoteeki
- 1998 OSI projekti toel hangitakse fonoteegi lugemissaali uus tehnika
- 1999 fonoteegi saali avamine ja nimetamine muusika- ja keeleõppekeskuseks
- 1999 esimene auvise kirje ESTERis
- 1999 I Balti- ja Põhjamaade Muusikaraamatukogude Konverents Tallinnas; IAMLi president Pamela Thompson külastab TÜR fonoteeki
- 2000 esimene VHS fonoteegi kogus
- 2001 EMKÜ 10. aastapäeva konverents
- 2002 esimene DVD fonoteegi kogus
- 2003 rahvusvahelise IAMLi konverentsi korraldamine Tallinnas koos teiste Eesti muusikakogudega
- 2006 alustatakse dokumentaal- ja muusikafilimide komplekteerimist
- 2009 CD-de kojulaenutamise algus
- 2009 nootide avakogu loomine fonoteegis
- 2011 kõik noodid on sisestatud ESTERisse
- 2011 kõik DVD-d ja CD-d on sisestatud ESTERisse
- 2012 TÜR fonoteegi Facebooki konto loomine
- 2012 riilisse jõuab CD järjekorranumbriga 16 000
- 2013 fonoteek saab 30-aastaseks

Koostajad: Avo Kartul, Kristina Pai
Toimetaja: Andres Roots
Kujundaja: Siret Roots
Trükikoda: Bookmill
Toetaja: Eesti Kultuurkapital

ISBN 978-9985-4-0747-9
Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2013
<http://www.utlib.ee>